

Катеринчук К. В.,
доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права та правоохоронної діяльності
факультету національної безпеки, права та міжнародних відносин
Державного університету «Житомирська політехніка»

Грабчук К.,
майор поліції, старший інспектор
з особливих доручень Департаменту головної інспекції
та дотримання прав людини Національної поліції України

КАТУВАННЯ ЯК ПРОЯВ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ ТА ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ

В щорічній доповіді про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2022 рік Уповноваженим Верховної Ради України було зазначено, що «27 квітня 2022 року на запрошення Європейського Омбудсмана Емілі О'Райлі Уповноважений вперше взяв участь у конференції Європейської мережі Омбудсманів «Роль омбудсманів у часи кризи». Колегам-омбудсманам було повідомлено про порушення основоположного права на життя громадян України військами окупанта – масові вбивства цивільного населення та обстріли неконвенційною зброєю населених пунктів та інфраструктури, катування мирних мешканців на тимчасово окупованих територіях України. Військовополонених не забезпечують мінімально необхідним для підтримання функціонування організму раціоном харчування, використовують відсутність доступу до харчування як метод катування (по декілька днів штучно морять голодом)» [1].

Відповідно до доповіді Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень в Україні, поданої відповідно до параграфу 11 (f) резолюції 49/1 Ради з прав людини щодо ситуації у сфері прав людини в Україні, що склалася через російську агресію, представленої 18 жовтня 2022 року Генеральним Секретарем ООН, «незаконне позбавлення волі часто передувало стратам, сексуальному насильству, катуванням та жорстокому поводженню» [2]. Еліс Джил Едвардс спецдоповідачка ООН з питань катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання зазначила, що «свідчення про катування струмом, побиття, імітацію страт і утоплення, змушення до перебування у певних позах протягом тривалого часу, погрози згвалтуванням

чи смертю та різні так звані церемонії, які насправді є спробами принизити затриманих. Цивільні українці свідчили про утримування в тісних підвалах. Крім того, задокументовано втрату ваги одним з військовослужбовців зі 100 до 55 кілограмів за дев'ять місяців полону. Кілька постраждалих розповіли, що непритомніли від побоїв та ударів струмом, а також про втрату пам'яті внаслідок катувань» [3] генеральний прокурор України Андрій Костін підтвердив дану інформацію [4].

Отже, масштаб збройного конфлікту росії проти України важко виміряти. Це на сам перед, велика кількість воєнних злочинів, в тому числі і застосування катувань, що вчиняються до цивільних осіб, які перебувають на тимчасово окупованих територіях та українських військовополонених. Відповідно до положень Конституції України та міжнародних договорів, що ратифіковані Україною – заборона катуванням є абсолютною та не має виключення за будь-яких умов.

Застосування катувань, під час збройного конфлікту чи під час режиму окупації, заборонено женецькими конвенціями та вважаються воєнним злочином, який передбачено ст. 438 (Порушення законів та звичаїв війни) Кримінального кодексу України. Нині юридична спільнота націлена на вивчення воєнних злочинів з позицій національного законодавства та міжнародного гуманітарного права.

Список використаних джерел

1. Щорічна доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/images/documents/annual-report-2022.pdf>

2. Independent International Commission of Inquiry on Ukraine – Note by the Secretary-General. URL: <https://www.ohchr.org/en/documents/reports/a77533-independent-international-commission-inquiry-ukraine-note-secretary>.

3. Катування українців є організованою частиною державної політики рф – спецповідомлення ООН. Укрінформ Мультимедійна платформа іномовлення України. 22.11.2023 р. <https://www.ukrinform.ua/>.

4. Близько 90% українців у полоні РФ пройшли через катування і зґвалтування – генпрокурор. 07.09.2023 р.
<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20230907-blyzko-90-ukrayincziv-u-poloni-rf-projshly-cherez-katuvannya-i-zgvaltuvannya-genprokuror/>.